

De Raedt en A. Van Werveke. Aan verschillende verzamelaars zal gevraagd worden hun folkloristische verzamelingen voor de tentoonstelling in bruikleen te willen afstaan.

De Voorzitter stelde ook voor, dat de Bond zijn hulp en bescherming zou verleen en aan de uitgave van folkloristische werken door zijn leden opgesteld, natuurlijk bij voorkeur werken, die een Oostvlaamsch karakter hebben.

Daarna legde Prof. De Keyser uiteen, naar het model van het folklore-museum te Dresden, hoe men best aan dergelijke instelling inrichten kan. Spreker voorziet twee afdeelingen : één uitsluitend gewijd aan de verzamelingen en de andere voor de ensembles (boerenkeuken, binnenkamer, weefkamer, enz.) Zijn zienswijze genoot de volle instemming der aanwezigen en verschillende leden beloofden hun medewerking bij het verzamelen van folkloristische voorwerpen.

Daarop sloot de Voorzitter met een dankwoord de vergadering. 's Namiddags werd het Bijloke-museum bezocht, onder de kundige leiding van den heer Van Werveke, die door zijn leerrijken en methodischen uitleg over de oudheidkundige en folkloristische schatten in dit prachtig gebouw bewaard, de leden een paar genoeglijke uren bezorgde. Aan hem onzen hartelijken dank !

Wat beteekent de "Mei", op een nieuwgebouwd huis?

In Oost-Vlaanderen was kort geleden nog algemeen het liefelijk gebruik in zwang, dat bij het voleindigen van het metselwerk van een in aanbouw zijnde huis, de metselaar of diens knape een "Mei", bevestigde aan keper of schouw.

De eigenaar van het nieuwe huis was dan gehouden aan den aannemer een kleine som te schenken om als drinkgeld aan de bouwwerklieden te worden uitgedeeld.

Het is ons opgevallen dat sedert eenigen tijd, meer bepaald in de steden, maar ook reeds op den buiten, de "Mei", tegenwoordig nog al eens vervangen wordt door een vlag, de Belgische driekleur. Dit is, meenen wij, een nieuw, na-oorlogsch gebruik, dat waarschijnlijk uit de Westvlaamsche frontstreek, de streek van de verwoeste gewesten, waar in de laatste jaren

met vaderlandslievende bezorgdheid veel heropgebouwd werd, afkomstig is. Misschien kunnen onze Zanters ons hierover inlichtingen verschaffen. In allen gevalle de aloude "Mei" „ loopt gevaar, zooals dit overigens in het Noorden van Nederland gebeurd is, door een nieuw zinnebeeld te worden verdrongen. We ontkennen niet dat het nieuw zinnebeeld beteekenis kan hebben voor de door den oorlog platgelegde en thans heropgetrokken huizen, maar voor totaal nieuwe woningen heeft de vlag geen zin.

Heeft de "Mei" „ op een nieuwgebouwd huis dan wel een zin? Ongetwijfeld, al worden hier soms van elkaar afwijkende verklaringen verstrekt.

Vele menschen zijn namelijk de meening toegedaan dat de "Mei" „ op het huis geplaat wordt ten teken dat het onder dak is, dat het desnoods door den eigenaar of den huurder kan betrokken worden. Hoe logisch die gevolgtrekking tegenwoordig lijkt, toch is ze niet heelemaal juist. Inderdaad, in vele gevallen wordt de "Mei" „ geplaat nog vóór het nieuwe huis onder dak is, vóór de pannen op de bebording (panlatten) worden gelegd.

In streken waar de houtconstructie belangrijker is dan het metselwerk, uitsluitend gebruikt voor de fondamenteen, zijn het de timmerlieden van het dakgestoelte, die den "Mei" „ op den vorstbalk steken. In Duitschland bijv. noemen de timmerlieden zulks "richten" „ (eig. : oprichten), "d. h. der fertige Dachstuhl mit einem bebänderten Bäumchen oder Kranz schmücken" „ (1) (overdrachtelijk : feestvieren).

Ook Prof. J. Schrijnen kent het gebruik, dat hij "richtmei" „ (2) noemt : "die op het dak gezet wordt, als men "gericht" „ d. i. het huis onder de kap gebracht heeft „. Hij voegt er aan toe dat "in het Noorden van ons land (Nederland) dit dichterblijk en sprekend gebruik verdwenen [is] en men nog slechts een versiering met de vlag kent „. Evenals de oogstmei, de liefdemei, de bruidsmei, de schutsmei leidt hij naar het voorbeeld van Mannhardt (Baumkultus) de richtmei af van den grooten Meiboom, het bekende vruchtbaarheidssymbool.

(1) E. H. Meyer - Deutsche Volkskunde - Berlin - Leipzig - de Gruyter, 1921, bl. 208.

(2) Jos. Schrijnen - Nederlandsche Volkskunde - Zutphen - Thieme, 1916 I bl. 172-73.

Dat de "richtmei", ook voor een andere uitlegging vatbaar is dan deze van een vruchtbaarheidssymbool leert ons de hypothese van den Franschen folklorist P. Saintyves (1). Deze ziet namelijk in het "meitak", thema de versmelting van verschillende ritussen :

- 1^e een welvaart-ritus (rite de prospérité),
- 2^e een eigendoms-ritus (rite de possession),
- 3^e een bouw-ritus (rite de construction).

De "richtmei", zoekt hij te verbinden met een eigendoms-ritus, ons bekend uit de beleening van een vazal door een leenheer met een takje en een graszode van het beleende goed : "La branche d'arbre était employée, comme la motte de terre ou de gazon, pour la tradition d'un fonds. C'était sur le fonds même qu'on prenait le rameau ..." (Ducange III, 1524).

"En Bourgogne, lorsque les maçons ont achevé l'édification des murs et parfois même avant que le toit soit posé, on attache à la cheminée une forte branche verte, le plus souvent un jeune sapin. Parfois même on le plante devant le seuil. On trouverait sans doute ailleurs des coutumes semblables ..."

De band, die Saintyves tusschen die twee gebruiken trekt, is o. i. tamelijk los en voorloopig niet overtuigend.

De beteekenis van een symbolisch gebruik kan zeer zeker evolueeren, denken we maar aan den overgang van "meitak", tot vlag, maar het is weinig waarschijnlijk dat twee ritussen met een zoo verschillende beteekenis als inbezitneming van grond en bouw van een huis, die tot op dezen dag nog altijd als gescheiden worden gedacht, zich zouden versmolten hebben tot een enkel gebruik : de Meiplanting zooals ze in Bourgondië geschiedt.

Wie er op bedacht is dat meest al de gebruiken, die in verband staan met het opbouwen : b. v. eerste steenlegging, tot en met het betrekken van de nieuwe woning ; b. v. inbranden, tot doel hebben de kwade geesten te verdrijven zal er wel iets voor voelen. de Mei op een nieuwgebouwd huis niet als vruchtbaarheidssymbool, maar als een geestverdrijvend of beschermend middel van het tot een gelukkig einde gebrachte onderneming te beschouwen.

(1) P. Saintyves - Essais de folklore biblique : La Verge fleurie d'Aaron - Paris - Nourry - 1923, bl. 104.

O. i. is de "richtmei", volkomen gelijk te stellen met de door de tegenwoordige stroo- of rietdekkers als versiering aangebrachte "tuiltjes", (bouquets) op de hoeken van het dakgestoelte onzer nog met stroobedekte boerenhuizen.

Het is vrij algemeen bekend dat deze tuiltjes vervormingen zijn van de Germaansche Hamers van Donar (Thor), die de huizen onzer Germaansche voorouders moesten helpen beveiligen tegen blikseminslag en zijn gevreesd gevolg: het kraaien van den rooden haan over huis, schuur en stal. Onder christelijken invloed hebben die heidensche zinnebeelden zich een eerste maal gewijzigd tot kruisen — nog hier en daar bewaard gebleven — en zich van lieverlede te ontpoppen tot de heden nog in gebruik zijnde "tuiltjes".

Finis coronat opus: het einde bekroont het werk. Zou het niet jammer zijn dat de "richtmei", uit onze hedendaagsche, alles normaliseerende, betonneerende en vervlakkende beschaving zou verdwijnen? Het zij ons derhalve toegelaten bij deze gelegenheid een beroep te doen op de goede-smaakgevoelens van onze bouwkundigen uit Vlaanderen, die zooveel voelen voor de stoffelijke aanpassing van het landhuis bij het Vlaamsche landschap. Laten ze ook de geestelijke aanpassing van woning en streek in eere houden.

Een "Mei", siere nog lang de nieuwgebouwde huizen in ons vaderland!

Dr P. De Keyser.

NASCHRIFT: Na het schrijven van het bovenstaande, trof het mij in een studie van den Belgischen oudheidkundige Martin Schweisthal (*Histoire de la maison rurale en Belgique, Bruxelles, 1906*) het volgende te lezen: "La plantation du marteau de Thor, maintenant remplacée par celle du mai, était sans doute accompagnée anciennement d'une sorte de consécration de la maison qui a survécu dans les libations dont on arrose aujourd'hui le mai dressé lors de l'achèvement de la charpente. En Allemagne pourtant, beaucoup d'usages anciens se sont maintenus; le mai, rappelant l'usage belge dont nous venons de parler, se compose d'une croix ornée d'une couronne faite de neuf plantes différentes, dont l'herbe de Saint-Jean, le millepertuis, qui passait pour préserver tout particulièrement contre les maléfices. Le maître-charpentier, après avoir fixé le mai, vide son verre et le rejette au loin, pour qu'il se casse en mille morceaux, et prononce un discours, souvent très original. Il serait curieux de rechercher encore d'autres analogies entre les usages belges correspondants et ceux de l'Allemagne".

P. D. K.